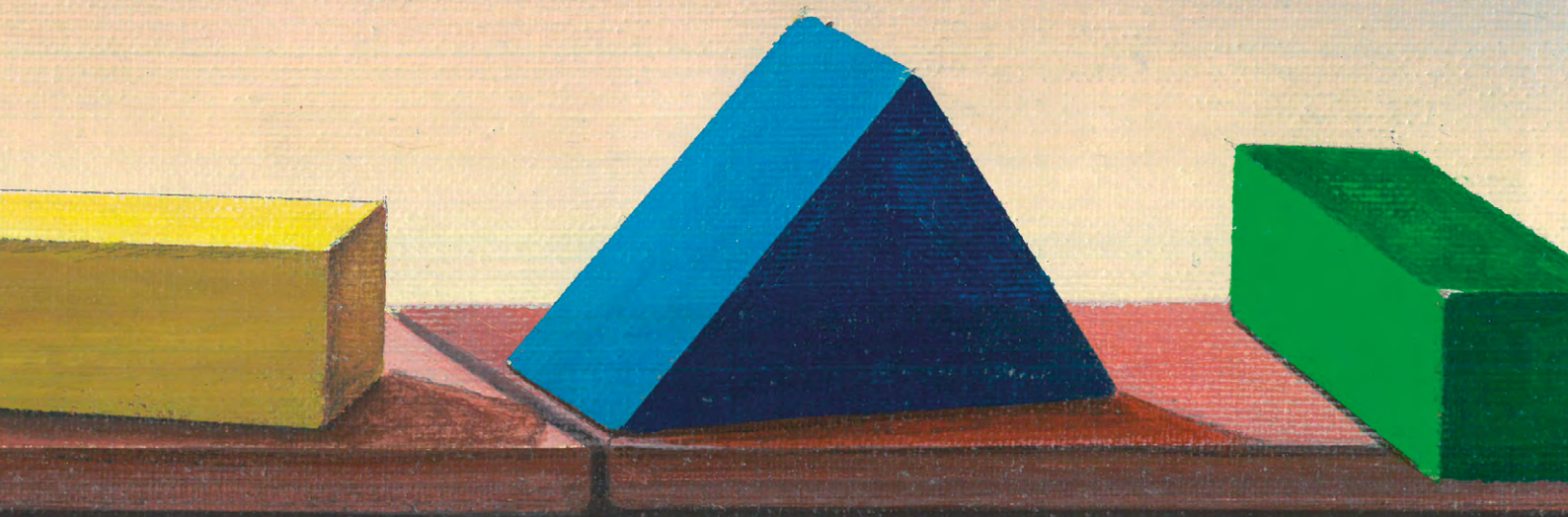


Q 45



alfabetitzacions sociopolítiques, ciutadania i emancipacions

carpeta

Política, pedagogies i ciutadania emancipada

Xavier Besalú • 5

Els relats de la història com a motiu de conversa educativa

Judit Soler i Eulàlia Collelldemont • 15

Alfabetitzacions sociopolítiques, ciutadania i emancipacions: la dimensió econòmica

Mireia Claverol i Ferran Polo • 21

La paradoxa del confinament i el teixit de xarxes

Mijo Miquel Bartual • 31

contínua

Educació d'adults: democràcia, ciutadania i emancipació

Licínio C. Lima • 43

persones, territoris i experiències

Algunes experiències viscudes d'allò anomenat educació/alfabetització política

Sebas Parra i Miquel Blanch • 55

La Troca com a projecte emancipador. La seva gènesi

Escola Comunitària de Formació Permanent la Troca • 68

Ciutadania activa al CEPA Son Canals (Palma, Mallorca)

Maria Magdalena Balle Garcia • 77

El desenvolupament local com a procés educatiu: la intervenció de l'associació IN LOCO en la Serra de Caldeirão

Maria Priscilla Soares i Alberto Melo • 86

Emancipació feminista a l'Institut Bitàcola

Maria Ballbé Martínez i C. Xavier Molina Avalos • 107

investigació

Barreres d'accés a l'educació secundària post-obligatòria a Barcelona.

Oferta, experiències escolars i orientació

Judith Jacovkis, Alejandro Montes i Aina Tarabini • 115

arxiu

dialògica

La Repartidora: sabers comuns a través dels llibres

Jordi G. Miravet • 127

fotografia • 135

llibres

La represa del moviment Freinet valencià

Consol Aguilar Ródenas • 137

La força del coneixement

Xavier Besalú • 142

Com participar

Quaderns d'Educació Contínua?

Les pàgines de la nostra revista estan obertes a tot tipus de col·laboracions relacionades amb l'Educació i la Formació de les Persones Adultes. El nostre interès és oferir la publicació a tots aquells que desitgen col·laborar en ella exposant els seus coneixements, les seues reflexions i experiències analitzades. Així com també a les persones i institucions que desitgen difondre a través dels Quaderns d'Educació Contínua les seues iniciatives i activitats dins d'aquest àmbit.

Les col·laboracions han de requerir les següents condicions bàsiques:

- L'extensió dels treballs serà de 10 pàgines en format DIN A-4, a doble espai, amb un títol que sintetitze el seu contingut. És convenient d'intercalar apartats que divideixquen i ordenen les diferents parts de l'exposició.
- S'enviarà dues còpies del treball acompanyades d'una versió d'aquest en suport informàtic, preferentment en Winword. S'aconsella, si el tema ho permet, incloure gràfics, quadres sinòptics, etc., que il·lustren i completen el contingut del text.
- Com és natural la revista podrà realitzar una «correcció d'estil» sobre el text original, que en cap dels casos alterarà els conceptes ni l'enfocament adoptats per l'autor.
- Notícies i dades per a ser incloses en les pàgines informatives de la revista, sobre congressos, jornades, convenis, acords, programes, plans, iniciatives, projectes; cursos, conferències, debats, premis i concursos; publicacions de llibres, revistes, manuals, etc.
- Ha d'incloure sempre la font responsable i les notes de referència on el lector pugui requerir major informació.

llibres

La represa del moviment Freinet valencià

Consol Aguilar Ródenas
Universitat Jaume I

Aquest any 2020 s'ha publicat un llibre que ens aporta nova i valuosa informació sobre el moviment Freinet valencià, ***La represa del Moviment Freinet (1964-1974)***, que inclou les ponències de les “V Jornades de recerca dels Quaderns Freinet de la Càtedra Soler i Godes” de l’UJI, celebrades al novembre de 2018. Està coordinat per Alfred Ramos i Ferran Zurriaga, i editat per la Universitat Jaume I. Aquest llibre ha rebut el Premi Joan Vives a l’edició universitària, com a millor llibre de CC. Socials, Arts i Humanitats. En el pròleg Fabricio Caivano, fundador de la revista *Cuadernos de Pedagogía*, unida a l’ima-

ginari col·lectiu de l’educació democràtica, destaca que aquests i aquestes mestres són referents en “la coherència radical en el seu ofici docent”. L’obra està dividida en set capítols que il·luminen el puzzle, cada vegada més complet, de l’educació freinetista valenciana.

A Ferran Zurriaga devem el ressorgiment de Freinet en els anys 60 a l’escola valenciana, reprenent la tasca dels mestres i de les mestres freinetistes de la II República. Alfred Ramos és un investigador fonamental, reconegut i premiat, del moviment freinetista. Tots dos han estat mestres freinetistes, formen part d’aquesta genealogia de mestres valencians-es-

que ningú que defense l’educació com a eina de transformació social, hauria de desconèixer, que hauríem de vindicar com a imprescindibles en la memòria educativa valenciana.

Els capítols afavoreixen la interacció d’informació. En el primer Ferran Zurriaga narra que tirant del fil d’un article de J. Antonio Sistiaga de 1967, va descobrir que tres artistes d’Euskadi, Jorge Oteiza, Esther Ferrer, José Antonio Sistiaga i un industrial impulsor de l’euskara, Andoni Esparza, van ser els pioners de la represa de les tècniques Freinet a l’estat espanyol de la dècada dels 60, a l’escola experimental d’Elorrio (1964-

1965), de la qual ningú havia parlat. Sistiaga ja havia desenvolupat a Donosti, al costat d'Esther Ferrer, el "Taller de l'Expressió Lliure" (TEL) (1963-1969), seguint les experiències d'Arno Stern, en què Sistiaga havia participat a París al Taller "Académie du jeudi".

Zurriaga vindica la figura d'Élise Freinet, pintora i mestra, creadora en 1959 de la primera revista mundial sobre l'expressió lliure dels xiquets i xiquetes, la primera a utilitzar el concepte de "dibuix lliure", fins i tot abans que Célestin Freinet el seu "text lliure". Tots dos van crear l'Escola de Vences, que Sistiaga va visitar; posteriorment Sistiaga va implicar a Ferrer i Oteiza en la recerca d'un model per a les ikastoles, fent partícip en el projecte a Esparza, que el 1955 crea la cooperativa FUNCOR, creant com a base de l'estructura social i cultural basca el 1958 la FUNCOR IKasletxe, que va introduir l'ensenyament de l'euskara en 1963 en un context concret: una escola per als fills i filles dels i de les cooperativistes. A l'any següent s'amplia el projecte de la "Escola Infantil" pilot d'Elorrio, incorporant a Ferrer. Un grup de mestres-as va participar en els cursos i trobades del Moviment Freinet a França per formar-se i, a més, Sistiaga contacta amb la Cooperativa d'Ensenyament Laic (CEL) de França

que agrupa els i les mestres freinetistes. L'any 1965 Sistiaga organitza a Donostia una exposició sobre la metodologia Freinet, propiciant el contacte amb les i els freinetistes francesos. Els resultats acadèmics de l'alumnat va demostrar la qualitat de l'ensenyament impartit. Els contractes de Sistiaga i Ferrer, de comú acord, són rescindits per desacords en temes importants. Zurriaga reivindica la visibilització d'aquesta primera experiència freinetista que va recuperar la pedagogia Freinet després de la seua pèrdua en la guerra civil i en la dictadura franquista.

En un capítol posterior, el tercer, Ferran Zurriaga ens explica el ressorgiment valencià. El primer *stage* de les tècniques Freinet es va celebrar a Andorra. Un *stage* és un lloc de convivència entre mestres i mestres per compartir i debatre l'ofici d'ensenyar; s'aprèn i s'ensenya pràctica pedagògica i els coneixements científics que la legitimen com a vàlida. El 1962 Zurriaga participa en un camp de treball de el Servei Civil Internacional en un dels departaments més pobres de França, com a alternativa al servei militar. Allà una mestra francesa li parla del moviment freinetista i de l'existència de la biblioteca de treball BT i d'una cooperativa que facilitava materials i publicacions, com alternatives al llibre de text a l'escola. Zurriaga pensa que s'as-

semblava al que en la Secció de Pedagogia de València buscaven. El curs següent, com a mestre a Lliria, inicia un intercanvi de correspondència escolar amb una mestra i se subscriu a la revista de l'Institut Coopératif de l'École Moderne, "L'Éducateur, Pédagogie Freinet", que difon als i a les mestres de la Secció de lo Rat Penat, juntament amb altres lectures que aconsegueixen gràcies al llibreter de la Llibreria Rigal. En una d'aquestes revistes s'assabenta d'un *stage* a l'escola francesa de Sant Julià de Lòria a Andorra i la secció l'anima a participar, coneixent el mestre freinetista rural Paul Delbasty, que mai va renunciar a l'escola rural pel món acadèmic. Les experiències dels mestres rurals li captiven perquè potencien la cultura i el civisme en els pobles, que era el que ací faltava. També es va projectar la pel·lícula «l'École bussionere» (1949) sobre Freinet. Accedeix a informació i possibilitats que, en aquest moment, eren impossibles a València, participa en tallers de les diverses tècniques d'impressió i, en altres tallers musicals i de dansa. El primer *stage* de la secció de Pedagogia de València, va ser a l'octubre de 1966, participant Jaume Mirret, un mestre lleidatà del grup freinetista Batec, el primer grup de renovació pedagògica de l'estat creat al voltant de 1930. També es convidava a les mestres impulsores de les

ikastoles Franziska Arregi, Arantza Mendizábal i Nekane Auzmendi.

Rocio Barrera en el segon capítol, recupera la veu de les mestres freinetistes que s'incorporen a la secció de pedagogia de Lo Rat penat (LRP) el 1964 i, juntament amb els seus companys, inicien des de l'autoformació la nova travessia freinetista, des de la participació en el camp de treball que hem comentat. Naixia el primer Moviment de Renovació Pedagògica de la postguerra al País Valencià.

A Zurriaga li agrada aquesta manera d'entendre l'escola i la comparteix amb les seues companyes de LRP, com Carme Miquel. S'inicia una correspondència amb els seus col·legues catalans-es i valencians-es. L'any 1965 comença a editar-se en valencià el butlletí "Escola (Comunitat Pedagògica de Treball. Mestres Valencians)", fins a 1969, contrari al nacionalcatolicisme franquista, impulsant-se altres accions educatives. El 1966 Zurriaga, Adela Costa, Pilar Vela i Manolo Rico, representen a la secció en el XXII Congrés Internacional de l'Escola Moderna a França, reunint-se amb Élise Freinet i contacten amb Josep Alcobé que havia tornat de l'exili i vivia a Andorra, que els enllaça amb mestres freinetistes clau durant la II República com, per exemple, Herminio Almendros. Es reprenen les "Escoles d'estiu" de Barcelona i Car-

me Miquel participa. La Secció és convidada a les II Escoles d'estiu per a impartir el curs "La pedagogia Freinet".

L'any 1967 se celebra el "I Estatge de Llengua i Escola" a Sant Pau d'Albocàsser, en homenatge a la I Colònia Escolar Valencianista que es va celebrar allà l'any 1933. L'any 1968 es va inaugurar al Vedat de Torrent la cooperativa freinetista Escola Tramuntana, pionera en l'ensenyament del valencià, que continua activa amb un altre nom: la Masia. Aquest mateix any Zurriaga i Pilar Vela representen en l'ICEM als mestres i les mestres freinetistes de Santander, València i Bilbao, i Pilar Calatayud participa en el Congrés Internacional de l'ensenyament Laic a Roma. Totes aquestes accions amplien els seus contactes, coneixen altres projectes i en 1969 s'organitza la I Trobada Peninsular de Tècniques Freinet a Santander. Posteriorment participaran en diverses accions i experiències educatives lligades a el territori.

Alfred Ramos, membre també del primer MRP de l'PV, ens explica en el quart capítol com la Secció de Pedagogia de Lo Rat Penat va impulsar la tècnica de text lliure com a eix de l'organització escolar, des de l'explotació educativa de la impremta. I els diaris escolars i la correspondència de classe, que portarà a les primeres publicaci-

ons escolars basades en les tècniques Freinet després de la Guerra Civil. Durant la II República van existir més de 40 quaderns freinetistes. Aquestes publicacions escolars sorgeixen de la feina cooperativa i informen del context en què l'escola es situa, englobant tots els aprenentatges.

Els dos primers neixen en 1966 i són "El Carro" impulsat per Ferran Zurriaga i "Digna Vall" per Carme Miquel. El primer, en castellà, en una aula de pedagogia terapèutica, utilitzant una impremta escolar comprada a França en la CEL. La segona a Tavernes de la Valldigna és la primera revista de xiquetes del País Valencià. En aquesta revista s'edita el primer text lliure en valencià. Carme Miquel serà la fundadora de CAPPEV (actual Federació Escola Valenciana), escriptora i membre de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua.

Més tard el 1966 a Alaquàs, Zurriaga crea la primera revista escolar feta per alumnat totalment en valencià, editada en un institut públic valencià. Alfred Ramos inclou totes les revistes que aniran sorgint en aules freinetistes i en escoles freinetistes incloses revistes del seu propi alumnat com "L'Ona" (Torrent, 1962), juntament amb la seua dona Maria Victòria Navarro o "L'Oroneta Original" (Castellar, 1974) en solitari, noms de mestres i de revistes que

no hem d'oblidar en el nostre patrimoni educatiu.

Adela Costa i Enric Alcorisa en el cinquè capítol ens narren l'experiència de "l'Escola Tramuntana" del Vedat de Torrent en 1968, contant que pràcticament tots els mestres i les mestres del grup Freinet, amb l'excepció de Costa i Alcorisa, treballaven a la escola pública. Quan sorgeix el projecte de la primera escola valenciana al País Valencià, van ser l'avantguarda es van fer càrrec del projecte els que, en aquell moment, no tenien una feina fixa. Busquen alumnat per a un projecte d'escola diferent i, a mesura que augmenta el nombre d'alumnes, va augmentant el nombre de mestres.

Mercè Viana i Manuel Civera també exposen en el sisè capítol l'experiència de "L'Escola Freinet" de Benetússer, també creada el 1968 per Mercè Viana, amb una auxiliar d'aula, Imma Martínez, a la qual s'aniran unint posteriorment altres mestres com ara Victòria Soriano de Gràcia, Manuel Civera o Isabel Cercenado. El seu alumnat està format, majoritàriament, per filles i fills del proletariat del sector de la fusta.

Les dues experiències desgranen en els dos capítols les accions que van implementar des de l'organització cooperativa de l'aula, les assemblees, el diari de classe el

text lliure, el càlcul viu o la correspondència escolar; la seua participació en diversos congressos i els intercanvis amb altres mestres.

En el setè capítol Sebastià Gertrudix ens explica dues experiències de pedagogia freinetista a Santander, l'escola Verdemar i el mestre Enrique Pérez. Hem de tenir en compte que no sempre tota l'escola segueix la metodologia freinetista, sent mestres concrets que en la seua classe desenvolupen el projecte escolar freinetista,

Carmen Agulló en el vuitè capítol ens introdueix en les "Trobades Peninsulars de tècniques Freinet" (1969-1972) destacant que van donar ales per volar a molts i moltes mestres. A aquesta trobada majoritàriament van ser dones que treballaven en escoles públiques i també privades, sobretot cooperatives, que es van unir per conèixer-se i reconèixer-se. Perquè la cooperació és el tret definitori de la Pedagogia Freinet. Ja des de la I Trobada celebrat a Santander (1969) comparteixen tècniques, però, a més, uneixen forces per reformar l'escola i desenvolupar la democràcia; més enllà de les tècniques busquen una formació científica. Així s'articulen en cinc grups de treball coordinats entre si: Euskadi, Santander, Astúries, Catalunya i País Valencià. La II Trobada serà a Moncada el 1970. S'incideix en la seva formació en

l'ofici de mestra-o, però a més en temes com l'escola aconfessional, l'educació crítica o el nexa escolarsocietat. Tots els anys hi ha representacions minoritàries o simbòliques d'altres llocs. El III se celebra a Oviedo en 1971 amb representacions de vuit territoris de l'estat espanyol i tres estats europeus, superant el centenar de persones, novament la majoria són dones. En aquesta tercera trobada s'aprofundirà en la ideologia i la pedagogia connectant amb les necessitats de la societat des de temes com l'autogestió, la cultura escolar o la Llei General d'Educació. Defensen que l'escola del demà serà l'escola de la feina. Són mestres i mestres defensors de el pensament lliure, la democràcia i la pau.

En el novè capítol Enric Vilaplana visibilitza a una mestra, Elida Moragas i Badia i a l'Escola Nabí, que impulsa després d'una estada a l'escola de Freinet a Venècia. Incidint en el perill d'incorporar a les aules tècniques sense els principis que les justifiquin, sense reconeixement dels referents teòrics que les sustenten.

En el desè capítol Roser Santolària, Maria Pérez Llorens i Teresa Bell comparteixen la seva experiència de mestres de l'MCEP al CP d'EGB Sara Fernández de barri de Sant Marcel·lí a València, el "Sara", mostrant aspectes de la implementació del mètode Freinet

a l'escola pública en una escola on no tothom és freinetista i, a més, altres aspectes rellevants com la seua relació amb les associacions veïnals, la incorporació per primera vegada d'alumnat amb diversitat funcional auditiva a les aules ordinàries o l'entrada de la mestra d'educació especial a l'aula, en lloc de la segregació de l'estudiantat que la necessitava.

En l'onzè capítol Carme Sala descriu el paper divulgador de les revistes i de les editorials, tan important en un context de censura i repressió. Llibres que davant d'una ciutadania submissa, propugnaven estimular el pensament crític en l'alumnat, tenint en contra tant al govern com a l'Església i, evidenciant, la importància d'editorials com Laia, precursora en la publicació del moviment que arrela amb l'Escola Moderna i el pensament freinetista o l'editorial Avance que va publicar als autors del Movimento di Cooperazione Educativa (MCE) italià, que va néixer el 1951, en el moment de reconstrucció d'Itàlia després de la segona Guerra Mundial, seguint el pensament pedagògic i social d'Èlise i Cèlestin Celestin Freinet. Llibres que formen part del nostre patrimoni pedagògic. I revistes com ara "Reforma de l'Escola" (1978-1981), "Perspectiva Escolar", la publicació de l'Associació de Mestres Rosa Sensat que va co-

mençar a publicar el 1974, o "Cuadernos de Pedagogía" que va començar a editar-se en 1975.

El dotzè capítol a càrrec d'Antonio García, es comparteix un mestre freinetista de les Hurdes, José Vargas Gómez. Va arribar el 1930, un avançat. Allà va coincidir amb un altre mestre Maximino Cano. Tots dos van difondre a Extremadura el freinetisme. El 1933 Cano passa a un altre destí a Montijo. Més tard va tornar a les Hurdes. Vargas va ser falangista per evitar la depuració, sense aconseguir-ho. No va tornar a parlar de Freinet, fins vint anys més tard en el qual torna a divulgar-ho. Llums i ombres que també formen part de la història de l'escola.

Un llibre imprescindible per a les investigadores i els investigadors, però també per a aquella ciutadania que vulga apropar-se a l'educació contemporània valenciana, incidint també en la relació del magisteri freinetista amb l'educació que, en altres llocs de l'estat i d'Europa, es va desenvolupar no fa tant i que forma part de la nostra genealogia democràtica, en un període històric de lluites i vindicacions socials. Poder home-natjar en vida a aquestes mestres i a aquests mestres o recordar-los en altres casos, com el de Carme Miquel, és inqüestionable en l'educació valenciana. I és la nostra responsabilitat que la seua em-

premta s'incloga en el currículum escolar dels futurs mestres, de les futures mestres perquè una història de l'educació que no incloga tot el que s'està investigant, tot el que havia estat omès, exclòs o negat, com ens recorda la pedagogia crítica, és incompleta, està esbiaixada, no té rigor científic.

Revista semestral
primavera 2021 · Núm. 45
12 €

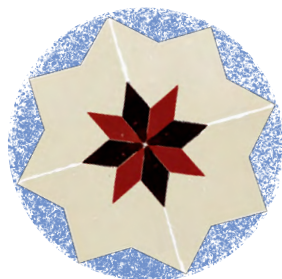
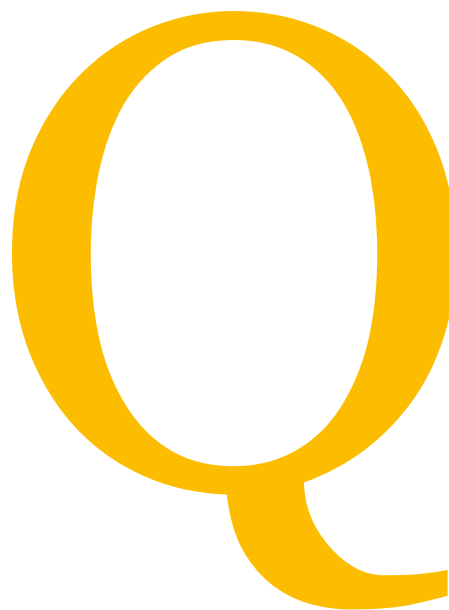


TAREPA - PV
Taller per a l'Acció Renovadora
de l'Educació Permanent d'Adults



L'ULLAL Edicions

 **Associació de Persones**
Adultes Participants
CPFFA FRANCESC BOSCH IMORATA



seminaris
estiu viu

